

cel projektu:

Celem naukowym projektu jest zbudowanie modelu interpretacji niektórych uwarunkowań polskiej polityki wobec Rosji. Będzie on oparty na analizie dyskursów prasowych, tworzonych przez przedstawicieli głównych frakcji wewnątrz polskich elit, a także na badaniu samych aktorów i instytucji tworzących te dyskursy, zgodnie z założeniami analizy pola Pierre'a Bourdieu. Punktem wyjścia do badań jest przekonanie, że dominujące interpretacje polskiej polityki wobec Rosji i wzajemnych stosunków nadmiernie koncentrują się na kwestiach kulturowo-politycznych (takich jak „uprzedzenia i stereotypy” czy też „trudna historia” lub „imperialna mentalność”), a zarazem w ograniczony sposób biorą pod uwagę wpływ miejsca zajmowanego przez Polskę i Rosję w hierarchiach i strukturach międzynarodowych. Dlatego proponowany model stara się uwzględnić istniejące globalne hierarchie. W wymiarze teoretycznym posługuję się tutaj podejściem systemów-światów Immanuela Wallersteina oraz koncepcją „peryferyjnego pola władzy” – Tomasza Zaryckiego. Wallerstein przedstawia model systemu-świata, który w czasach nowożytnych przybrał formę gospodarki-świata. W sferze ekonomicznej system międzynarodowy (gospodarka-świat) stanowi integralną całość regulowaną zasadami kapitalizmu, w sferze politycznej ma zaś kształt systemu państw narodowych. Jednocześnie ze względu na nierównomierne korzyści związane m.in. z wymianą handlową na gospodarkę-świat składają się rdzeń, półperyferie oraz peryferie.

W przygotowywanym przeze mnie modelu analizy dyskursu dotyczącego polskiej polityki wobec Rosji chcę także wykorzystać koncepcję analizy pola Pierre'a Bourdieu. W tym kontekście, za Tomaszem Zaryckim przyjmuję hipotezy o peryferyjnym charakterze pola władzy w Polsce i w Rosji. W tym ujęciu peryferyjne pole władzy w Polsce i w Rosji zorganizowane są wokół głównego podziału (*cleavage*) na postawy pro- i antyrdzeniowe, choć dzieli je stosunek do zachodniej dominacji oraz rodzaj dominującego kapitału.

jakie badania podstawowe realizowane będą w projekcie:

Plan badań w ramach proponowanego projektu składa się z dwóch głównych części. Pierwsza z nich to analiza dotychczasowego stanu badań nt. pozycji Polski i Rosji w systemie międzynarodowym w celu odtworzenia modelu, w którym Polska i Rosja traktowane są jako państwa peryferyjne wobec Zachodu. W tym obszarze prowadzone przeze mnie prace będą obejmować analizę istniejącej literatury oraz konsultacje z ekspertami, w szczególności ekonomistami oraz specjalistami ds. Europy Środkowej i Wschodniej.

W drugiej, głównej części projektu będę natomiast badał dyskursy dotyczące stosunków z polsko-rosyjskich, które były generowane przez reprezentantów głównych frakcji w polskich elitach (i w pewnym stopniu także w rosyjskich) po 1989 r. W swojej pracy skupię się nie tylko na badaniu tekstów, lecz również aktorów i instytucji, które je tworzą. Czerpiąc inspirację z pracy Eleanor Townsley oraz Ronalda N. Jacobsa zamierzam posłużyć się pojęciem „przestrzeń opinii”, w ramach której aktorzy wywodzący się z różnych pól (dziennikarskiego, politycznego, akademickiego czy też think-tanków) publicznie dyskutują ważne kwestie. W moim projekcie będę więc dążył do rekonstrukcji polskiej przestrzeni opinii po 1989 r., w tym w szczególności przestrzeni opinii nt. polityki zagranicznej oraz stosunków polsko-rosyjskich. Oznacza to m.in. analizę ścieżek karier czołowych aktorów, w tym zbieranie i analizowanie danych biograficznych oraz przeprowadzanie wywiadów pogłębionych. Po odtworzeniu zarysów wspomnianej przestrzeni opinii zamierzam analizować dyskursy prasowe produkowane przez badanych przeze mnie aktorów, przy wykorzystaniu programu do jakościowej analizy dyskursu NVivo.

powody podjęcia danej tematyki badawczej:

Głównym uzasadnieniem przeprowadzenia proponowanego projektu badawczego jest przyjęcie w nim relatywnie rzadko spotykanej w Polsce perspektywy postrzegania stosunków Polski i Rosji jako stosunków krajów peryferyjnych, co pozwala na zinterpretowanie na nowo wielu aspektów tych relacji, tym samym rozwijając ich rozumienie. Co więcej, przyjęcie perspektywy systemów-światów do analizy uwarunkowań polityki zagranicznej państw europejskich jest relatywnie nowym pomysłem (zazwyczaj takie podejście stosowane jest do państw regionu Ameryki Łacińskiej lub Bliskiego Wschodu), co stwarza szansę na wniesienie wkładu w rozwój podejścia centro-peryferyjnego, w tym także poprzez analizę dyskursów elit na temat relacji między krajami (pół)peryferyjnymi.

Prezentowany projekt wnosi również wkład w rozwój badań usytuowanych na pograniczu socjologii polityki i nauki o stosunkach międzynarodowych – również poprzez zastosowanie analizy dyskursu jako metody badawczej (do badania kwestii związanych z polityką zagraniczną). Dodatkowo, zbudowany przeze mnie model socjologicznej analizy dyskursu będzie mógł być wykorzystany do badania debat w innych krajach peryferyjnych.